Kaynak: Bülent Duru, "Türkiye'de Yeşiller Hareketinin 'Sürdürülebilirliği', Perspectives, S.3, Nisan 2013, s. 4-7.

Türkiye'de Yeşiller Hareketinin 'Sürdürülebilirliği'*

Bülent Duru**

Ekonomi ile ekoloji arasındaki uyuşmazlığın çarpıcı sonuçlarına sahne olan Türkiye, son dönemde izlediği politikalarla bir yandan ekonomik göstergeler açısından yüksek rakamlara erişirken bir yandan da kirletme hızını en çok artıran ülkeler arasında yer almaya başladı. Bir gün ülkenin çevre tarihi kaleme alındığında AKP yıllarının, doğal varlıkların ve tarihi değerlerin artık geri dönülemez biçimde tahrip edildiği bir dönemi simgelediğinin yazılacağına kuşku yok.

Ekonomik gerekçelerin ekolojik kaygılara ağır basmasından kaynaklanan bu durumun ülke içinde yeterince bilindiği, sorgulandığı, gündeme getirildiği söylenemez. Doğal dengenin ekonomik büyümeye feda edilmesinden kaynaklanan sorunlar, yalnızca sınırlı sayıdaki çevrecilerin, duyarlı grupların, uzmanların ilgi alanına giren uğraş konuları olarak kabul edilmiştir. Bu durumun bir nedeni siyasetteki oy kaygısı ya da akademideki aşırı uzmanlaşma ise bir diğer nedeni de ülkenin güçlü bir çevreci ya da yeşil oluşumu destekleyecek ekonomik, toplumsal yapıya sahip olmamasıdır.

İşte bu yazıda, çevreciliğin ve yeşil hareketin içinde bulunduğu yapısal sorunlardan, önündeki engellerden ve karşılaştığı zorluklardan yola çıkarak, siyasal alanda hareketin başarı kazanması için gündeme gelebilecek olası seçenekler değerlendirilmeye çalışılacaktır. İlk olarak doğa temelli arayışların Türkiye'deki olağan sıkıntılarına değinilecek, ardından hareketin bugünkü resmine bakılmaya çalışılacak, en sonda da "ne yapmalı" sorusuna aranacak yanıtların neler olabileceği üzerine bir tartışma yürütülecektir.

** AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi

--Yeşil Düşüncenin Zorlukları

Türkiye gibi bir ülkede çevre sorunlarını temel çıkış noktası alarak siyaset yapmanın, olumlu ve olumsuz yönler barındıran, kendine özgü bir durumu var. İnsanların büyük bölümünün kendisini bir anlamda çevre hareketinin doğal destekçisi olarak gördüğü, hatta etkinliklerinin önemli bir bölümüne dışarıdan sessiz bir onay verdiği söylenebilir; medya ve akademi için de benzer bir durum söz konusudur. Halkın, kamuoyunun bu gizli desteği bir biçimde devlet organlarına da yansımıştır; örneğin çevreciler ya da yeşiller, solun içindeki Aleviler, Kürtler, vicdani retçiler gibi gruplar kadar tehlikeli görülmezler. 12 Eylül sonrasında çevreci ve yeşillerin diğer hareketlere göre seslerini biraz daha fazla çıkarabilmelerinde belki bu durumun da payı vardır. Ancak biraz önce belirtildiği gibi söz konusu destek yalnızca içten içe verilen sessiz bir onaylamadan ibarettir; hareketin büyümesine, güçlenmesine yarayacak aktif bir katkı değildir. Çevrecilerin, yeşillerin, doğaya verilecek herhangi bir zarar karşısında tetikte olup eylem yapmaları istenir ama onlara somut bir destek de verilmez. "Nerede bu çevreciler?" sözü herhalde söz konusu durumu anlatmaya yeterlidir.

Ekonominin Ekolojiye Üstünlüğü

Türkiye'de çevre sorunlarını siyasal alana taşımaya çalışmanın, yeşil düşüncenin bu topraklarda oldukça yeni olmasından kaynaklanan, önemli zorlukları bulunuyor. Türkiye gibi bütün boyutlarıyla toplumsal-ekonomik ilerlemesini sağlayamamış, gelişmesini bütün coğrafyalarına yansıtamamış, modernliğe geçiş sürecinin sancılı yaşandığı bir ülkede güçlü bir yeşil hareketin olmamasını da olağan karşılamak gerekir. Hindistan devlet başkanı Indra Gandhi'nin 1972 Stockholm İnsan Çevresi Konferansı'nda "en büyük çevre sorunu yoksulluktur" sözünü doğrularcasına, ortada daha yaşamsal sorunlar varken çevreciliğin bize "lüks" gelmesine şaşıracak bir şey yok kuşkusuz.

Sanayileşme ve Kentleşmede Gecikme

Sanayileşme ve kentleşme aşamasına varmada geç kalan, siyasal sisteminin işleyişinde sıkıntıları bulunan bir ülkenin yeşil hareketinin, tüketim toplumunun doygunluğuna ulaşmış ülkelerden daha geride olması oldukça doğal. Sözgelimi bundan dolayı makineleşmenin getirdiği çevre sorunlarını da geç duyumsamaya başlamışız. Şimdilerde bize olağan görülen hava kirliliği, tehlikeli atıklar gibi sorunlar, bütün bir ülke tarihini düşündüğümüzde, oldukça yeni konular aslında.

Kentleşme sürecini geç yaşamaya başlamamızın, başka bir anlatımla çoğunluğumuzun kırsal kesimde değil de kentsel yerleşim yerlerinde oturuyor olmamızın çok eski tarihlere gitmeyişi ile yeşil hareketin bugünkü durumu arasında da önemli bağlantılar var. Bu açıdan, küçük bir mekânda çok sayıda insanın bir arada yaşamasından kaynaklanan sorunların yeni yeni ortaya çıkmaya başlaması akla getirilebilir; trafik, çöp gibi konular yalnızca bir-iki kuşağın gündeminde sorun olarak bulunuyor. Kısaca, sorunların geç ortaya çıkması, çözüm için ortak harekete geçmeyi, çevre odaklı hareketleri geciktirmiştir denebilir.

Kırsal Kesimi Yoksulluk Simgesi Olarak Görme

Sanayileşme ve kentleşmede geç kaldığımız için köylerle, kırsal kesimle bağlarımızı uzun süre korumuşuz. Her ne kadar son dönemde mekânsal açıdan kırsal kesimden uzaklaşmaya başlasak da, bir-iki kuşak geriye gittiğimizde çoğunluğumuzun kökeninde kırsal kesimden izler bulunduğunu, önemli bir bölümümüzün de akrabalar, hemşeriler dolayısıyla kırla bağımızı en azından manevi açıdan sürdürdüğümüzü söyleyebiliriz. Bu durumun çevre sorunları açısından yarattığı önemli bir sonuç var gibi görünüyor. Kent içindeki boş arsalar, doğal varlıklar, bize kırsal kesimi ve yoksulluğu hatırlatıyor; bundan dolayı da bir an önce o boşluk olarak gördüğümüz yerde bir şeyler yapmak, apartman dikmek, baraj kurmak… kısaca "geliştirmek" istiyoruz; kırsal kesim ya da boş alanlar bize az gelişmişlik göstergesi olarak geliyor.[1] Yeşil hareketin bütün bu gelişme, kalkınma adımlarını sekteye uğratacak engellerden biri olarak görüldüğüne kuşku yok.

Toprak Düzeni

Yeşil hareketin zayıf olmasının ya da başka bir biçimde söylersek çevresel değerlere duyarsız kalmamızın nedenlerinden birinin de toprak düzenimizle ilgili olduğu düşünülebilir. Bizanstan Osmanlıya topraklar devletin mülkiyetinde ya da gözetiminde olduğu için, toprağa sahip olarak onu kullanıma açmak istemek ya da doğal varlıkları devletten alıp bir an önce kullanılması gereken bir kaynak olarak görmek kolay olmuştur. Hazine arazisine gecekondu yapılması, lüks villalara kaçak kat çıkılması, kıyıların betonla doldurulmasıyla ya da günümüzden örnek verirsek, kentsel dönüşüm ve 2b uygulamalarından kaynaklanan sorunlarla bu durum arasında güçlü bir bağ var gibi görünüyor.

Göçebelik

Yeşil düşüncenin bu topraklarda pek rağbet görmemesini, doğaya yaklaşımımızın pek de sıcak olmamasını, yerleşik düzene çok geç geçmemize, aslen göçebe bir toplum olmamıza bağlayanlar da var. Buna göre, yerleşim yerlerimizi ve doğal varlıkları bir yaşam ortamı olarak benimseyemediğimiz için onları bir an önce yararlanıp tüketilmesi gereken bir kaynak olarak görüyoruz; örneğin, evlerimizin içinin çok güzel eşyalarla, süslerle donanmışken sokaklarımızın, çevremizin içler acısı durumda bulunmasında göçebeliğimizden izler bulmak olanaklıdır. İlk bakışta önemli bir soruna parmak bastığı için açıklayıcı gücü olduğunu düşündürecek bir sav olsa da, hem göçebe toplumların asıl olarak doğa ile barışık bir yaşantı sürdüğünü hem de Anadolu'ya Türkler'den önce ev sahipliği yapan, daha eskiden bu topraklara yerleşmiş bulunan diğer halkların, sözgelimi Kürtlerin de bu açıdan çok farklı durumda olmadığını biliyoruz; o yüzden bu açıklamaya çekinceyle yaklaşmakta yarar var.

İslamiyet

İnsanımızın doğaya sırtını dönmesinin kökenleri İslamiyet'te de aranabilir. Kimi dini çevrelerce -Kapital'den Marx'ın ne kadar doğa dostu olduğuna dair kanıtlar aramaya benzer biçimde- Kuran'dan çevreci ayetler keşfedilmeye çalışılsa da, diğer semavi dinler gibi, İslamiyet'in de özünde insan merkezli bir anlayışa sahip olduğuna kuşku yok. Kurban kesiminden, nüfus artışının teşvik edilmesine ya da kapitalizmle yakınlaşmasına bakıp İslamiyetin bugünkü yaşanma biçiminin çevre sorunlarının çözülmesinin ve yeşil hareketin

[1] Bülent Duru, Doğayı AKP'den Korumak, Radikal İki, 7 Kasım 2010.

güçlenmesinin önünde bir engel olarak durduğu düşünülebilir. Ancak bütün bunlara karşı, İslamiyetin özü gereği bütün canlıların değerli olduğunu vurguladığını, sade yaşamı teşvik ettiğini, doğal değerlere özel önem verdiğini akla getirip, dinsel temelli gerekçelerin de açıklama gücünün sınırlı kalacağını söyleyebiliriz.

Bütün bu yapısal zorlukların gölgesi altında siyaset yapmaya çalışan yeşil hareketin doğuş şartlarına kısaca göz atmak, bugün yaşanan sıkıntılar hakkında ipuçları verebilir.

--Yeşil Hareketin Durumu

Dünya görüşü açısından çok farklı kulvarlardan gelen katılımcıları bünyesinde barındıran yeşiller, uzun bir geçmişe dayanmayan, geleneksel siyasal çizgilerin içinde yer almayan ve Batılı örnekleri kadar toplumsal alanda etkili olamayan bir hareketi temsil ediyorlar.

Akkuyu'da nükleer santral kurulma söylentileri üzerine Silifke Taşucu'nda 1977 yılında ilk ses getiren çevre eyleminin yapılmasını,[2] Türkiye'deki insan hakları ihlalleri için Almanya'dan gelen yeşillerce -Ankara Kızılay'da- 1983 yılında ilk yeşil protestonun gerçekleştirilmesini[3] ve 1988 yılında ilk Yeşiller Partisi'nin kurulmasını göz önünde bulundurursak, kabaca çevreci/yeşil hareketin otuz-kırk yıllık bir geçmişi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.[4]

Bugün de ekolojik bunalımı, çevre sorunlarını ya da doğal varlıkları ilgi alanı olarak gören siyasal oluşumların sayısı çok fazla değil. 1988'de kurulup 1994'de siyasal yaşamı sona eren ilk Yeşiller Partisi'nden sonra çevreyi kendisine dert edinen bir siyasal partinin kurulması için ancak 2008 yılını beklemek gerekmiştir. Yeni kurulan Yeşiller Partisi'nin, kendi içindeki sorunların da bir yansıması olarak 2012 yılında EDP ile birleşmesiyle artık Türkiye'de yeşil hareket "Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi" çatısı altında sürdürülüyor. Kuşkusuz adında çevre ya da yeşil geçen partiler yalnızca bu ikisinden ibaret değil, "Gönül Birliği Yeşiller Partisi" ya da "Hayvan Partisi" gibi çok dar bir çevrenin ürünü olan ya da bir gönüllü örgüt biçiminde işleyen oluşumlar da var; ancak onları şimdilik yazının dışında bırakmak gerekiyor.

Parti sayısı ne kadar fazla olursa olsun Türkiye'de güçlü ve yaygın bir yeşil siyasal gelenekten söz etmek ya da geleceğine ilişkin iyimser öngörülerde bulunmak o kadar kolay değil. Sonuçta, çevreciler ve yeşiller, hem tıpkı savaş karşıtları, vicdani retçiler, feministler, eşcinseller, ateistler gibi "marjinal" gruplar arasında anılıyorlar, hem de çok küçük bir oy potansiyeline sahip oldukları için siyasal açıdan göz ardı edilebiliyorlar.

---

[2] Erol Özbek, "Biz Zaten Ölmüşüz", *Yeni Gündem*, S. 13, 2-8 Haziran 1986, s. 26, 27.
[3] Tanıl Bora, "80'lerde Yeşil Hareket: Salonlardan Sokaklara, *Sokak*, S. 19, 31 Aralık, s. 20, 21.
[4] Bülent Duru, "Türkiye'de Çevrenin Siyasallaşması: Yeşiller Partisi Deneyimi", Mülkiye, S. 236, C.24, Eylül-Ekim 2002, s. 179-200.

Çevreci – Yeşil Ayrımı: Her ne kadar uzaktan bakıldığında aralarında herhangi bir fark yokmuş gibi gözükseler de, kimi zaman aynı olgulara işaret etseler de çevreci ve yeşil terimleri aslında farklı yerlere göndermede bulunuyorlar. Çevreci sözcüğü daha çok, çevrenin korunması ve kirliliğin giderilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştiren ve daha çok kurulu düzen içinde "yapıcı" etkinliklerde bulunan eylemcileri anlatmak üzere kullanılıyor. Yeşil sözcüğü ise çevre sorunlarının aslında var olan ekonomik-siyasal sorunların bir yansıması olduğundan yola çıkan, çevre sorunlarını siyasetin bir parçası olarak gören daha radikal eylemcileri ifade ediyor.

Partileşme Sorunları

Görece kısa sayılabilecek bir tarihe sahip Yeşiller Partisi geleneği için bugünden geçmişe bakıp bir başarı değerlendirmesi yapmak yerine söz konusu dönemi bir kuruluş ve arayış yılları olarak kabul etmek daha anlamlı olacaktır. Aşağıda daha ayrıntılı biçimde değinileceği gibi, hareket bir yandan yoksul bir ülkede siyaset yapmanın getirdiği yapısal engellerle karşılaşmış, bir yandan da solun kronik sorunlarının yansımalarıyla uğraşmıştır.

Yeşil hareketin Türkiye'deki en önemli dezavantajı kendi varoluş gerekçesi ile insanların istekleri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanıyor. Var olan ekonomik, toplumsal sistem içinde daha iyi koşullarda yaşama isteği ancak çevreye zarar vermekle mümkün. Yeşiller partisi kendi ilkelerine uygun hareket ettiğinde otomatik olarak, daha iyi bir yaşam beklentisi içinde olan büyük bir kitleyi de karşısında bulacaktır.

Yeşillerin siyasal yaşamda başarısını olumsuz yönde etkileyen etmenlerden biri, son dönemde neredeyse bütün partilerin çevre sorunlarını bir biçimde programlarına, gündemlerine alarak bir anlamda Yeşiller Partisi'ni işlevsiz bırakması olmuştur. Örneğin yeşil hareketin kendisine görece yakın görebileceği seçmenlerin partisi BDP'nin programına göz atıldığında, ekolojik bunalıma, doğal varlıklara ve kentsel sorunlara özel önem verildiği farkedilmektedir.[5]

Yeşiller hareketinin büyümesinde bir başka engel, siyasal yelpazenin çok farklı kulvarlarından gelen katılımcıları bünyesinde barındırması olmuştur. Aslında hem daha geniş toplumsal kesimlere dayanmanın hem de düşünce zenginliğinin bir göstergesi olabilecek bu durum yeşil partileri olumsuz yönde etkilemiştir. Sözgelimi Birinci Yeşiller Partisi'nde partinin iki kurucu unsuru olan çevreciler ve yeşiller arasında yaşanan gerilim partinin sonunu getirmiş, İkinci Yeşiller Partisi'nde parti içinde yaşanan görüş ayrılıkları partinin EDP ile birleşmesi sonucunu doğurmuştur.

--Yeşil Hareketin Büyüme Olanakları

Bir yandan doğaya dayalı siyaset yapmanın kendine özgü zorluklarıyla uğraşmak zorunda kalan, bir yandan da sol gelenekten beslenen bir damar olarak zaten sınırlı bir büyüme potansiyeline sahip olan yeşil hareketin kitleselleşip önemli bir siyasal aktör haline gelmesini beklemek gerçekçi olmayacaktır. Yeşil hareket kendi dışında kalan siyasal güçleri, aktörleri, grupları etkileyebildiği ölçüde işlevini yerine getirmiş sayılmalıdır.

[5] Barış ve Demokrasi Partisi Programı (bdp.org.tr)

Yeşil düşünce asıl olarak bugünün insanlarının “gerçek” sıkıntılarını değil, gelecek kuşakların "olası" sorunlarını hedef alır. Böyle bir anlayışa sahip olmak, yeşil düşünceyi savunabilmek ya da onun savunduğu değerleri içselleştirebilmek için öncelikle temel yaşamsal gereksinimleri sorunsuzca karşılayabilmek ve yeşil bilinçlenmeyi kolaylaştıracak bir eğitim sürecinden geçmek; daha açık olarak belirtmek gerekirse yoksul ve eğitimsiz olmamak gerekir. Dolayısıyla yeşil düşünceden kaynaklanan akımlar Türkiye gibi bir ülkede zaten kendiliğinden, az sayıda taraftara seslenmenin verdiği bir yalnız bırakılma, tek başına kalma duygusu içinde siyaset yapmak zorunda kalmaktadır.

Gündelik Yaşam Sorunlarını Öne Çıkarmak

Siyasal alanda yeşil düşünceyi etkili kılmak ve daha geniş bir kitleye seslenebilmek için, geleceğin olası sorunlarına odaklanmak yerine, bugünün mevcut sorunlarına dönük çalışmalar yapmak, “küresel” değil de “yerel” gereksinimlerle ilgilenmek, toplumun önemli bir bölümü tarafından "lüks" sayılan konulara değil de gündelik yaşama ilişkin konulara yönelik politikalar izlemek kaçınılmaz gibi görünüyor.

Türkiye’nin kendine özgü yapısal sorunlarından dolayı hareketin kendisini salt çevre sorunları ya da doğanın korunması ile ilgili görmesi bu topraklardaki başarı olanağı da sınırlı kılacaktır. Aslında durumun diğer ülkelerde de benzer olduğu söylenebilir; Türkiye’de yaşasa AKP’ye oy verecek olan Almanya’daki Türk işçilerin, oranın Yeşiller Partisi’ne oy vermesinin ardında da bu gerçek yatıyor.

Söz konusu engeli aşmak için sözgelimi parti etkinliklerinde iklim değişikliği gibi insanların birebir etkilerini hissetmedikleri, onlara uzak, yabancı gelen bir konu yerine, yoksulluk, barınma, susuzluk gibi daha yerli, daha tanıdık sorunlar ön plana çıkarılabilir. İklim değişikliği örneğindeki gibi soyut ve uzak görünen konuların, mekanda ve zamanda yakınlaştırılarak -yani Türkiye'deki ve bugündeki somut etkilerine değinilerek- işlenmesi sorunların daha kolay algılanmasını ve dafa fazla ilginin çekilmesini sağlayabilir.

Halkın Gerçek Gereksinimlerine Seslenmek

Buna benzer biçimde yeşil politikaların, halkın gerçek gündeminin ve yaşadığı sorunların ayırdında olarak geliştirilmesi gerekiyor. Örneğin, çevreci kamuoyuna, sol kesime, okumuş-yazmışlara 2b ya da kentsel dönüşüm haberleri, “doğal varlıkların kaybı” ya da “düzensiz kentleşme” gibi daha çok olumsuz çağrışımlarda bulunuyor. Ancak sorunların içinde yaşayan geniş kitleler için aynı şeyi söylemek olanaklı değil; bu sözcükler önemli bir kesim için daha rahat bir yaşama geçme umudunu da beraberinde getiriyor. İnsanlar bu yasalarla gecekondulardan apartmanlara geçeceklerini, evlerinin para edeceğini düşünüyorlar. Bundan dolayı, yaşama geçirilmesi zor olsa da, her soruna ilişkin daha gerçekçi daha uygulanabilir politika önerileri üzerinde çalışmak gerekiyor.

Rant Dağıtımından Yoksun Kalanlara Yönelmek

Aslında Türkiye’deki çevre sorunlarının son dönemde artmasının önemli bir nedeni, bir süreden beri ekonomik büyümesini sağlamak için yatay ve dikey yönünde toprakla ilgili faaliyetlerin yoğunlaşmasıdır. Bunun gözle görülen uygulaması dikey olarak kentsel dönüşüm ve gökdelenler, yatay olarak ise 2b ve HES’ler kuşkusuz. Toprağın her iki yönde aşırı

kullanımı bir yandan çevre sorunu yaratmakta, bir yandan da oluşan rantın belli kesimlere akmasına yol açmaktadır. AKP'nin tabanının genişlemesinin en azından bir bölümünün söz konusu çıkar paylaşımına, rant dağıtımına dayandığına kuşku yok. Bundan ötürü, topraktan kaynaklanan yeni değerin dağıtımından pay alamayan kesimlerin sıkıntılarına odaklanan, toprağın kendinde taşıdığı zenginliğin bütün topluma dengeli dağıtılmasını öneren ve doğal değerlerin korunmasını sağlamaya yarayan yeni politikaların geliştirilmesi gerekiyor.

Anadolu'daki Çevre Hareketliliği ile Ortaklık

Özellikle son dönemde artan çevre sorunlarına karşı tepki eylemlerinin çoğaldığını, nükleer santral projelerinin, maden arama faaliyetlerinin, kentsel dönüşüm uygulamalarının ve HES yapımının çevreci bir hareketlenme yarattığını görüyoruz. İlk bakışta bu durum, yeşil hareket için önemli bir olanak sağladığı, büyümek için elverişli bir alan bulunduğu kanısına varmamıza yol açsa da, ortaya çıkan resmin biraz daha ayrıntısına inildiğinde, aslında söz konusu canlanmanın harekete sanıldığı kadar olumlu etkilerde bulunamayacağı anlaşılacaktır.

Hükümetin inşaat, madencilik ve enerji yatırımlarının doğaya verdiği ölümcül zarara karşı harekete geçen yerel halkın, köylülerin aslında çevreci olmadığını yalnızca kendi yaşam ortamlarının bozulmasına, geçim olanaklarının zayıflamasına karşı tepki gösterdiklerini; büyük olasılıkla da AKP seçmeni olduklarını unutmamak gerekir. Belki onların bu durumunu, Batılıların "nimby" (not in my backyard) terimiyle yani "arka bahçemde olmasın" sözleriyle açıklamak daha uygun olacaktır.

Başka sözlerle söylemek gerekirse, HES'lere direnen köylüler aslında yalnızca santralin kendi yaşadıkları yerin yakınında kurulmasına karşı çıkmaktadırlar; başka yerlerdeki HES'lerle ya da temiz olmayan enerji kaynaklarıyla bir sorunları yoktur; dolayısıyla hareketin eylemlerini çevreci ya da yeşil diye nitelemek yanıltıcı olabilecektir. Yine de sön dönemde yurdun dört bir yanında gösterilen tepkilerin, yeşil hareketin büyümesine değil ama etkisinin artmasına yardımcı olacak bir potansiyel taşıdığına kuşku yok.

Yeşil Hareketin Olası Destekçileri

Bu noktada, "peki Anadolu'nun dört bir yanındaki HES karşıtı hareketler de yeşil hareketi büyütemeyecekse, çevre mücadelesinin başarıya ulaşması için ne yapılmalı o zaman?" sorusu sorulacaktır doğal olarak. Belki yapılabilecek en doğru şey doğanın insan tarafından ezilmesi, sömürülmesi ile toplumsal olaylar arasında bağ kurarak seslenilen kitleyi genişletmektir. Türkiye'de bunun karşılığı doğal olarak Kürtler, Aleviler ve diğer dezavantajlı gruplardır. Üstelik bu birlikteliği doğal kılacak somut koşullar da önümüzdedir: Ormanların yakılması, köylerin boşaltılması, barajlarlarla tarihi kentlerin yok edilmesi, büyük ölçekli kamulaştırmalara gidilmesi, insanların göçe zorlanması… bunların hepsi aynı zamanda çevre sorunudur. Yeşiller Partisi'nin 2012 yılında EDP ile birleşmesi umarız tabanı ve seslenilen kitleyi genişletme yolunda bir adıma dönüşür.

Yeşil Hareketin Geleceği

Sanayileşme ve kentleşme eğilimlerinde radikal bir değişiklik olmazsa eğer -hava, su ve toprağı kullanma sınırlarına varılacağı için- uzun vadede herkes bugün yeşil düşüncenin

arzuladığı daha sade, daha duyarlı bir yaşam biçimine geçmek zorunda kalacak; tabii kapitalizmin yapısına uygun ve onun izin verdiği biçimde. Gerçekçi olmak gerekirse yeşil hareketin en büyük katkısı söz konusu gönüllü sadeliği, çevreyle uyumlu yaşamı biraz daha öne almak olabilir. Eskiden çevre sorunları marjinal sorunlar olarak bilinirdi; şimdi gündelik hayatın parçası olduğu için herkes bir biçimde bu sorunları yaşıyor. Domatesler hormonlu, hava kirli, trafik sıkışık, ormanlar yakılmış, hayvanlar sokakta, dereler heslenmiş, kıyılar betonlaşmış ise çevreci hareket de elbet güçlenecektir.

Umarız bir gün Türkiye'de yeşil deyince akla İslami hareket değil de Yeşil hareket gelir.